

Veľkonočná nedeľa

Autorka textu: Simona Jaššová, kurátorka SNM – MT – Etnografické múzeum

Foto: SNM – Múzeá v Martine

Veľkonočná nedeľa je dňom slávenia zmŕtvychvstania ukrižovaného Krista. V mnohých obciach Slovenska si v tento deň ľudia prinášali do kostola rôzne jedlá, aby ich tam kňaz posvätil. V prútených košíkoch prikrytých obrúskom mali pripravený chren, cesnak, vajíčka, šunku, klobásu či syr. Posvätené si ich prinášali domov a obradne skonzumovali pri nedeľnom obede. Stolovanie bolo pritom takmer totožné s tým štedrovečerným. Gazdiná mala mať všetko vopred pripravené, aby počas obeda nemusela vstať od stola. Prvým chodom bolo vajíčko, ktoré gazda rozdelil na toľko častí, koľko bolo členov rodiny. V niektorých obciach bolo zvykom nejесť šunku ani iné mäso z dobytky z obavy, aby tak ľudia niektoré zviera naozaj nepripravili o život. Na hydinu sa však takýto zákaz nevzťahoval, preto vo viacerých oblastiach Slovenska predstavovalo mäso z hydiny hlavný chod. Omrvinky zo stola si ľudia odkladali, aby ich mohli neskôr použiť na liečenie alebo primiešať do siatin na zvýšenie úrody. Platilo nepísané pravidlo, že by sa každý mal najesť dosýta, aby sa zabezpečila sýtosť a dostatok jedla počas celého roka.

Veľkonočná nedeľa predstavovala aj významný medzník v živote slobodných dievčat. Tie, ktoré boli súce na vydaj a už od jesene chodili na priadky, si mohli na Veľkonočnú nedeľu prvýkrát založiť na hlavu partu. Nosili ju do kostola každú nedeľu až do svojej svadby.

Na celom území Slovenska počas Veľkonočnej nedele dievčatá a ženy zvykli popoludní pripravovať ozdobené varené vajíčka, ktoré sa nazývali kraslice či písanky. Boli určené nápadníkom slobodných dievčat alebo aj krstným deťom. Najjednoduchší spôsob zdobenia bolo varenie vajíčok s cibuľovými šupkami, stonkami oziminy či inými rastlinami. V južnejších oblastiach stredného Slovenska do zafarbeného vajíčka dodatočne vyškrabávali rôzne vzory. Rozšírená bola však aj batika, pri ktorej sa ornament nanášal na povrch vajíčka voskom a následne sa celé ponorilo do farby. Tam, kde bol vosk, farba nechytla. Zriedkavo sa využívalo aj zdĺhavé nalepovanie nastrihanej slamy alebo dužiny rastlín na čisté vajíčko. Na kraslice, ktoré určili dievčatá svojim nápadníkom, zvykli napísať venovanie alebo veršík, napríklad:

To vajíčko rysované,
kvietkami cifrované,
tomu ja ho darujem,
koho verne milujem.